
Reaktiivinen niveltulehdus

Suoliston, virtsateiden tai sukuelinten infektion jälkitautina voi syntyä niveltulehdus. Muihinkin infektiioihin voi lisäsairautena sellainen liittyä. Tunnettu on nykyisin hyvin harvinainen streptokokki-infektion aiheuttama reumakuume. Koska kysymyksessä on elimistön immunologinen reaktio infektiolle, käytetään taudista nimeä reaktiivinen artriitti eli reaktiona tapahtuva niveltulehdus. . Jos tautiin liittyy niveloireiden lisäksi silmän, ihon tai suun, sukuelinten tai virtsaputken limakalvojen tulehdusoireita, on aiemmin puhuttu Reiterin taudista tai oireyhtymästä. Reaktiiviset niveltulehdukset kuuluvat spondylartropatioiden sairausrhyhmään.

Syyt

Nivelkalvo reagoi tietyn tyyppiselle infektiolle siten, että nivelkalvolle syntyy tulehdusreaktio. Kyse on siitä, että elimistö kehittää immunologisen reaktion omia kudoksia kohtaan. Eläviä bakteereita ei nivelessä ole, mutta nivelistä voi löytyä bakteerien rakenteita. Tavallisimpia laukaisevia infektiota ovat sukuelinten klamydia sekä suoliston salmonella, yersinia, kampylobakteeri ja jopa tavallinen turistiripuli. Vain pieni osa infektion saaneista sairastuu. Joidenkin virusinfektioidenkin jälkeen voi esiintyä lievä niveltulehdustauti.

Osaksi taudin edellytyksenä on periytyvä taipumus, sillä valtaosa sairastuneista kantaa HLA-B27-kudostyyppiä. Tauti voi kehittyä muillekin. Reaktiivista niveltulehdusta on pääasiassa nuorilla aikuisilla ja tauti on yhtä yleinen naisilla kuin miehillä. Lapsilla sitä esiintyy, mutta hyvin harvoin vanhuksilla. Ei tiedetä varmasti, miksi iäkkäät eivät sairastu niveltulehdukseen, vaikka heillä olisi ripulitauti.

Oireet

1–3 viikkoa ripulin tai sukuelinten infektion jälkeen jokin nivel kipeytyy ja turpoaa. Alkuperäinen infektio on yleensä ohi nivelten sairastuessa. Aina siitä ei ole ollut mitään oireita havaittavissakaan.

Useimmiten sairastuu muutamia niveliä, harvoin enempää kuin viisi niveltä. Alaraajojen nivelet sairastuvat useammin kuin käden nivelet. Tyypillinen on sormen tai varpaan makkaramainen turvotus. Jänteiden ja nivelsiteiden kiinnityskohtien kipua esiintyy melkein puolella sairastuneista. Ristiselässä olevat risti-suoliluunivelet (SI-nivelet) kipeytyvät usein.

Niveltaudin lisäksi voi olla hilsehtivää ihottumaa lähinnä jalkapohjissa, kynsimuutoksia tai rakkuloita sukuelinten limakalvolla (esimerkiksi balaniitti eli esinahan alainen tulehdus), silmän punoitusta tai virtsaputken tulehdusoireita (Reiterin oireyhtymä). Lievä kuumeilu ja väsymys ovat tavallisia. Tulehduksen merkkeinä veren lasko ja CRP kohoavat.

Toteaminen

Reaktiivinen niveltulehdus on melko helppo todeta, jos potilaalla on ollut edeltävä ripuli tai sukuelinten infektio. Joskus infektion oireet ovat hyvin vähäisiä tai niitä ei ole ollut lainkaan. Tällöin

infektion syytä haetaan bakteeriviljelyillä tai verestä tutkittavilla vasta-aineilla. Klamydiainfektion osoittamiseksi käytetään aamuvirtsan PCR-menetelmää antigeenin osoittamiseksi.

Mikäli aiheuttajaa ei ole löytynyt on pyrittävä sulkemaan pois muut sairaudet, esimerkiksi alkava nivelreuma. Koska reaktiiviseen niveltulehdukseen voi liittyä sydäntulehdus, on EKG:n ottaminen yleensä aiheellista. HLA-B27-antigeenin määrytyksestä ei ole juuri apua diagnoosia tehtäessä, mutta sen löytyminen potilaalta merkitsee sairauden pitkittymisen tai kroonistumisen riskiä.

Hoito

Niveltulehduksen aiheuttanut infektioiden hoidetaan antibiooteilla, jos on vähänkin epäilyä siitä, etteivät bakteerit ole jo hävinneet. Klamydian aiheuttamissa tapauksissa on hoidettava myös sukupuolipartneri.

Antibioottihoito ei kuitenkaan paranna niveltulehdusta. Niveltulehduksen hoitona käytetään tulehduskipulääkkeitä, joskus kortisonivalmisteitakin joko niveliin ruiskutettuna tai suun kautta. Turvonnutta niveltä ei saa kuormittaa, mutta sitä on hyvä liikuttaa liikeradan ja lihasvoiman ylläpitämiseksi. Jääpussi lievittää tulehdusta ja kipua.

Ellei niveltulehdus osoita laantumisen merkkejä muutamassa kuukaudessa, käynnistetään varsinainen reumalääkitys. Useimmiten käytetään sulfasalatsiinia. Biologisista lääkkeistä ovat TNF-salpaajat osoittautuneet kroonistuvassa taudissa tehokkaiksi.

Jos on sairastanut reaktiivisen niveltulehduksen, on uusiutumisen estämiseksi varottava etenkin sukupuoli-vahteja. Matkailun yhteydessä on kaikenlainen hyvä hygienia tarpeen.

Ennuste

Reaktiivinen niveltulehdus paranee yleensä viimeistään muutamassa kuukaudessa, joskin nivelten kipuilua voi kestää pitempään. Jos potilaalla on periytyvä kudosaantigeeni HLA-B27, on tauti keskimääräistä vaikeampi, ja kroonistumisen riski on suurempi. Myös limakalvojen tai ihon oireiden esiintyminen voi merkitä pitkittyvää sairautta. Osalla potilaista reaktiivinen niveltulehdus muuttuu krooniseksi reumasairaudeksi, spondylartropatiaksi. Selkärankareuma voi käynnistyä tällä tavoin.

Päivitetty: 2021, asiantuntijana professori Tom Pettersson

Huomaa myös

- Reuma-lehti 2/2017: [Asiantuntijan kynästä: Reaktiivinen artriitti tyypillisin nuorilla aikuisilla](#)
- Reuma-lehti 1/2015: [Reaktiivinen niveltulehdus](#)